

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานศูนย์บริการฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เพื่อศึกษาปัญหา แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดลำพูน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดลำพูนทั้ง 7 อำเภอและ 1 กิ่งอำเภอ จำนวน 50 ศูนย์ฯ โดยเจาะจงบุคคลเป้าหมายศูนย์ฯ ละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี คือ แบบสอบถามคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก เพื่ออธิบายคุณลักษณะของตัวแปรต่างๆ สำหรับการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆ กับตัวแปรตาม ใช้ค่าสถิติทดสอบไค-สแควร์ (Chi-square Test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพหลัก ขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมด จำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือน รายได้จากอาชีพเกษตร รายได้อื่นๆ นอกจากการเกษตร ตำแหน่งในสังคม ตำแหน่งในศูนย์บริการฯ การติดต่อเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร และการรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร ส่วนตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อันมีอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร และด้านการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ฯ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.7 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 49 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 38.6) คณะกรรมการศูนย์ฯ ส่วนมากแต่งงานแล้ว (ร้อยละ 91.3) ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรเป็นหลัก (ร้อยละ 88.0) โดยมีขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย 11.5 ไร่ มีจำนวนแรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 75,520 บาท ต่อปี ส่วนรายได้นอกจากการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 69,880 บาทต่อปี คณะกรรมการส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งทางสังคมอย่างน้อย 1 ตำแหน่ง และมากที่สุด 5 ตำแหน่ง โดยตำแหน่งทางสังคมที่เป็นมากที่สุดคือกรรมการหมู่บ้าน (ร้อยละ 43.3) ส่วนใหญ่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร จากกรมส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด (ร้อยละ 98.7) และมีการรับข่าวสารด้านการเกษตรจากทางโทรทัศน์ มากที่สุด (ร้อยละ 85.3)

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ โดยรวมมีระดับการดำเนินงานในเรื่องสถานที่จัดตั้ง ศูนย์ในระดับมาก (3.82 คะแนน) การหาความร่วมมือจากชุมชนในระดับมาก (3.80 คะแนน) การบริหารจัดการเงินทุนในระดับปานกลาง (3.39 คะแนน) การกำหนดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนในระดับมาก (3.71 คะแนน) มีการประชุมทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละครั้งในระดับมาก (3.99 คะแนน) คณะกรรมการทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมในระดับมาก (3.87 คะแนน) มีการติดตามผลการปฏิบัติงานประจำเดือนในระดับมาก (3.68 คะแนน) ร่วมกันวางแผนการปฏิบัติงานประจำเดือนในระดับมาก (3.67 คะแนน) มีการกระตุ้นให้ทุกภาคมีส่วนร่วมในระดับมาก (3.84 คะแนน) กระตุ้นการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของตำบลในระดับมาก (3.78 คะแนน) การรายงานผลความก้าวหน้าตามแผนพัฒนาการเกษตรในระดับมาก (3.60 คะแนน) ร่วมกับตัวแทนเกษตรกรจัดเวทีชุมชนในระดับมาก (3.61 คะแนน) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ในระดับมาก (3.52 คะแนน) มีการจัดกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์ฯ ตลอดปีใน

ระดับปานกลาง (3.39 คะแนน) การประสานงานจัดหางบประมาณสนับสนุนแผน/กิจกรรมในระดับมาก (3.56 คะแนน) การประสานงานเพื่อบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ ในระดับปานกลาง (3.33 คะแนน) การผลิตเปลี่ยนแปลงกันดูแลสถานที่ตั้งศูนย์ฯ ในระดับปานกลาง (3.01 คะแนน) และมีการอำนวยความสะดวกการให้บริการแก่เกษตรกรในพื้นที่ในระดับปานกลาง (3.07 คะแนน) โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของข้อมูลด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ คือ 3.57 คะแนน ถือว่ามีระดับการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ โดยรวมมีระดับการดำเนินงานในเรื่องการสำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของตำบลในระดับมาก (3.72 คะแนน) การกระตุ้นให้เกษตรกรให้ข้อมูลที่ถูกต้องในระดับมาก (3.67 คะแนน) การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรในระดับมาก (3.61 คะแนน) มีการสรุปผลข้อมูลเพื่อให้ง่ายต่อการนำมาใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง (3.28 คะแนน) มีการให้บริการข้อมูลแก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับปานกลาง (3.39 คะแนน) การสำรวจความต้องการด้านการฝึกอบรม ฐาน ฝึกงานในระดับปานกลาง (3.20 คะแนน) การดำเนินการคัดเลือกและพัฒนาจุดสาธิต/จุดถ่ายทอดฯ ในระดับปานกลาง (3.17 คะแนน) การพัฒนาวิทยากรเกษตรกรในระดับน้อย (2.55 คะแนน) จัดให้มีการถ่ายทอดความรู้ เช่น การฝึกอบรม แปลงสาธิตในระดับน้อย (2.45 คะแนน) จัดให้มีโครงการด้านวิสาหกิจชุมชนในตำบล (หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์) ในระดับมาก (3.70 คะแนน) การสนับสนุนให้เกษตรกรร่วมในโครงการวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก (3.71 คะแนน) การประสานงานส่วนราชการมาให้ความรู้ด้านวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก (3.57 คะแนน) การจัดหางบประมาณสนับสนุนการผลิตในระดับน้อย (2.53 คะแนน) การสนับสนุนการจัดจำหน่ายในระดับน้อย (2.43 คะแนน) การแจ้งข่าวเตือนภัยให้แก่ชุมชนในระดับปานกลาง (3.29 คะแนน) การแจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่รับผิดชอบทราบในระดับมาก (3.54 คะแนน) การเฝ้าระวังเหตุการณ์ผิดปกติที่เกิดจากภัยต่างๆ อย่างต่อเนื่องในระดับปานกลาง (3.31 คะแนน) การตรวจสอบความถูกต้องของการรายงานทุกเรื่องในระดับมาก (3.69 คะแนน) การรับรองรายงานในเรื่องต่างๆ ของศูนย์ฯ ในระดับมาก (3.79 คะแนน) มีการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มผู้ผลิตในระดับปานกลาง (3.21 คะแนน) มีการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มแปรรูปในระดับปานกลาง (3.21 คะแนน) มีการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาดในระดับน้อย (2.51 คะแนน) และมีการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์กรท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร ในระดับน้อย (2.53 คะแนน) โดยในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร คือ 3.21 คะแนน ถือว่ามีระดับการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ฯ

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีระดับการดำเนินงานในเรื่องการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ฯ ทางหอกระจายข่าวในระดับมาก (3.69 คะแนน) การประชาสัมพันธ์โดยการพูดคุยกับเพื่อนบ้านในระดับมาก (3.75 คะแนน) การประชาสัมพันธ์โดยการจัดกิจกรรมประชุมชี้แจงในระดับปานกลาง (3.27 คะแนน) ส่วนการประชาสัมพันธ์โดยการจัดทำเอกสารแผ่นพับหรือใบปลิว (2.55 คะแนน) การประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายประกาศ (2.41 คะแนน) การประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุท้องถิ่น (2.39 คะแนน) การประชาสัมพันธ์ผ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (2.23 คะแนน) และการประชาสัมพันธ์โดยการจัดนิทรรศการ (2.57 คะแนน) มีการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของข้อมูลด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ฯ คือ 2.85 คะแนน ถือว่ามีระดับการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สรุป ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ โดยรวมทั้ง 3 ด้านในภาพรวมถือว่ามีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยระดับคะแนนทั้งหมด คือ 3.29

ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยการทดสอบด้วยค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2)

จากการทดสอบโดยค่าสถิติไค-สแควร์ (χ^2) พบว่า เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพหลัก และตำแหน่งทางสังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วน ตำแหน่งในศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยการวิเคราะห์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

จากการหาความสัมพันธ์โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน ขนาดพื้นที่ถือครองทั้งหมด การติดต่อเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร และการรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ข้อมูลปัญหา แนวทางแก้ไข และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ได้แก่ งบประมาณมีไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานศูนย์ฯ คณะกรรมการศูนย์ฯ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารศูนย์ฯ ที่ชัดเจน การอำนวยความสะดวกและการบริการให้แก่เกษตรกรยังไม่ทั่วถึง คณะกรรมการไม่ค่อยมีเวลาร่วมกิจกรรมในการดำเนินงานศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากชุมชนมากนัก ส่วนแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะในด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ คือ ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจัดงบประมาณตามความต้องการของชุมชนเพื่อให้สามารถดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ควรจัดทำงบประมาณครอบคลุมการดำเนินงานทั้งปีโดยแยกงบประมาณเพื่อการบริหารให้ชัดเจน ควรจัดให้มีการฝึกอบรมแก่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เรื่องการดำเนินงานศูนย์ฯ ให้ครบทุกรายอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ควรจัดให้มีการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่เกษตรกรตามความต้องการของเกษตรกรให้พอเพียง ควรจัดทำแผนการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญๆ เพื่อให้คณะกรรมการศูนย์ฯ สามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงควรขอความร่วมมือไปยังแต่ละชุมชนให้มาเข้าร่วมกับกิจกรรมของศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

สำหรับปัญหาของคณะกรรมการศูนย์ฯ เกี่ยวกับด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร ได้แก่ การจัดทำและการดำเนินการตามแผนพัฒนาการเกษตรยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ยังขาดการจัดทำแปลงตัวอย่าง เช่น แปลงสาธิต แปลงทดสอบ และแปลงทดลอง การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรไม่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง การดำเนินงานโครงการต่างๆ ไม่ต่อเนื่องทำให้ยังไม่มีเครือข่ายเกิดขึ้น ขาดงบประมาณในการซื้อปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกรตามความต้องการ อีกทั้งขาดงบประมาณในการช่วยเหลือเกษตรกรในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากภัยธรรมชาติต่างๆ สำหรับแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ ได้แก่ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร ควรจัดงบประมาณมาตอบสนองต่อแผนทุกโครงการในแต่ละปีตามความต้องการของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดเครือข่ายขึ้นอย่างชัดเจนคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จะต้องนำแผนเข้าสู่ อบต. ให้เป็นแผนพัฒนาตำบลให้ได้เพื่อจะได้งบประมาณมาอีกทางหนึ่ง ควรจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรตามแผนพัฒนาการเกษตรที่เกษตรกรแสดงความต้องการให้จริงจังและต่อเนื่อง และขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยจัดหางบประมาณมาดำเนินการในการจัดหาปัจจัยการผลิตให้ได้ตามความต้องการของเกษตรกรอย่างเพียงพอ รวมถึงช่วยจัดหางบประมาณมาชดเชยแก่เกษตรกรในกรณีได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะ อบต. ต้องสามารถจัดงบประมาณมาช่วยเหลือให้ได้ทันที

ส่วนปัญหาทางด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ยังไม่ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เนื่องจากขาดงบประมาณ ขาดอุปกรณ์เครื่องมือ รวมถึงสื่อต่างๆ ที่ทันสมัย ทำให้เกษตรกรและชาวบ้านยังไม่ค่อยรู้จักศูนย์ฯ และการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ ดีพอ ซึ่งมีแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ คือ ให้มีการจัดทำแผนเพื่อประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ แก่ชุมชนให้ทราบเป็นรายเดือน รายปี อย่างชัดเจน ควรให้มีการฝึกอบรมเลขานุการศูนย์ฯ และกรรมการศูนย์ฯ ที่รับผิดชอบ ให้มีความชำนาญในการใช้สื่อและอุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ สำหรับการประชาสัมพันธ์ ควรจัดงบประมาณสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ให้เพียงพอและต่อเนื่อง รวมถึงควรขอความร่วมมือไปยัง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ให้ช่วยประชาสัมพันธ์แก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะเสียงตามสายของหมู่บ้านควรจัดนำเสนอเป็นประจำและต่อเนื่อง เพื่อที่เกษตรกรในชุมชนจะได้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้น เกี่ยวกับการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดลำพูน พบว่า มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และมีผลต่อการดำเนินงานศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ อยู่ 5 ประการ ดังนี้

1. อายุของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงานศูนย์ฯ กล่าวคือ คณะกรรมการศูนย์ฯ ที่มีอายุมาก มักจะมีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานด้านการเกษตรมาก ทำให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกิจกรรมทางด้านการเกษตรได้เป็นอย่างดี จึงสามารถปฏิบัติงานต่างๆ ของศูนย์ฯ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานศูนย์ฯ ได้ตามเป้าหมายมากกว่า กรรมการผู้ที่มีอายุน้อย ที่ยังขาดประสบการณ์ ขาดความรู้ความเข้าใจต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ ซึ่งสอดคล้องกับ พรหมพันธุ์ (2543 : 100) ที่กล่าวว่า ถ้าอายุของคณะกรรมการกลุ่มมีอายุมาก ก็จะทำให้คณะกรรมการมีประสบการณ์ในการทำงานมาก ทำให้มีความรู้ในด้านการจัดการและการดำเนินธุรกิจกลุ่ม แต่ถ้าคณะกรรมการมีอายุน้อย ก็จะทำให้ขาดประสบการณ์ในการทำงาน ทำให้ความรู้ในการจัดการและดำเนินธุรกิจของกลุ่มน้อยลงไปด้วย

2. ขนาดพื้นที่ถือครอง มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ กล่าวคือ คณะกรรมการศูนย์ฯ ที่มีขนาดพื้นที่ถือครองน้อยหรือมาก ก็จะมีระดับการดำเนินงานของศูนย์ฯ น้อยหรือมากตามไปด้วย เนื่องจากจำนวนพื้นที่ที่ถือครองอยู่นั้น เป็นปัจจัยสำคัญในการทำเกษตรกรรม หากมีพื้นที่ถือครองมากย่อมมีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการเกษตรมากตามไปด้วย

3. ตำแหน่งในศูนย์ฯ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานศูนย์ฯ กล่าวคือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งประธานศูนย์ฯ จะมีระดับการดำเนินงานมากกว่าผู้ที่เป็นกรรมการศูนย์ฯ ทั่วไป ทั้งนี้จากการที่มีตำแหน่งเป็นผู้นำ ทำให้มีโอกาสในการติดต่อพบปะ ปรึกษาหารือ เข้าร่วมการฝึกอบรมและการประชุมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบ่อยครั้ง จึงทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการเกี่ยวกับด้านการเกษตรและการดำเนินงานของศูนย์ฯ มีส่วนในการรับรู้ปัญหา มีส่วนในการตัดสินใจในการดำเนินงานของศูนย์ฯ มากกว่ากรรมการศูนย์ฯ โดยทั่วไป ซึ่งมีโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมหรือร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่น้อยกว่า จึงทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในการดำเนินงานศูนย์ฯ ซึ่งสอดคล้องกับ จันทนา (2538 : 11) อ่างโดย จันทิวา (2544) ได้ทำการศึกษาพบว่า การดำรงตำแหน่งประธานซึ่งเป็นตำแหน่งภายในกลุ่ม มีส่วนช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และมีส่วนทำให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ เช่นเดียวกับบุปผา (2538 : 10) อ่างโดย จันทิวา (2544) ที่ได้ทำการศึกษาและพบว่า การมีอำนาจในตำแหน่งของประธานกลุ่ม มีส่วนสำคัญและมีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มให้สามารถประสบความสำเร็จได้ การรู้หลัก กฎเกณฑ์ และแนวทางในฐานะประธานกลุ่ม จะทำให้กลุ่มดำเนินไปในทางที่ประสบความสำเร็จ

4. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ กล่าวคือ กรรมการศูนย์ฯ ที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตรบ่อยครั้งและหลากหลายหน่วยงาน เช่น เจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ ธกส. เป็นต้น มักจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านเกษตรกรรมต่างๆ รวมถึงด้านการบริหารจัดการองค์กรและการประสานงานกับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดี ส่งผลให้สามารถดำเนินงานต่างๆ ของศูนย์ฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ากรรมการศูนย์ฯ ที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่น้อย ซึ่งชี้ให้เห็นว่า หากมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตรมากหรือน้อยนั้น ก็จะทำให้มีระดับการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ในศูนย์ฯ มากหรือน้อยตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ประภคต (2548 : 128) ที่ทำการศึกษารื่อง บทบาทหน้าที่ของวิทยากรเกษตรกรในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของตำบลนาร่องและตำบลหลัก ในเขตภาคเหนือ ได้พบว่าเมื่อติดต่อกับเจ้าหน้าที่มากย่อมทำให้ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการนัดการประชุม เพื่อกำหนดแผน การถ่ายทอดเทคโนโลยี ซึ่งเจ้าหน้าที่จะช่วยอำนวยความสะดวกและเชิญให้วิทยากรเกษตรกรเข้าร่วมประชุมอยู่เป็นประจำ จึงทำให้วิทยากรเกษตรกรมีบทบาทในด้านการกำหนดแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีมากขึ้น และเมื่อมีเอกสารที่ทางราชการจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อให้ความรู้ด้านการเกษตรแก่เกษตรกร ย่อมทำให้วิทยากรที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่มากมีโอกาสที่จะได้รับเอกสารและสื่อต่างๆ ผ่านทางเจ้าหน้าที่มากกว่าผู้ที่ติดต่อเจ้าหน้าที่น้อย และสอดคล้องกับ พรหมพันธุ์ (2543 : 102) ที่ได้ศึกษาพบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของ

คณะกรรมการกลุ่ม มีความแตกต่างกันต่อระดับความรู้ในการบริหาร งานกลุ่ม การจัดการและการดำเนินงานธุรกิจกลุ่ม การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ และความพึงพอใจในผลตอบแทน แสดงว่า ถ้ามีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากหรือน้อย ก็จะทำให้มีระดับความรู้ในการบริหาร งานกลุ่ม การจัดการและการดำเนินงานธุรกิจกลุ่ม การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่และความพึงพอใจในผลตอบแทนมากหรือน้อยไปด้วย ซึ่งจากผลการศึกษาของ พิสมัย (2543 : 160) ได้ระบุว่า เจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรเป็นผู้ชี้แนะ ชี้นำ กระตุ้น ให้รู้จักค้นหาปัญหาและสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้รู้จัก แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร มีความรู้ทางด้านการจัดการ การเงิน และการตลาด มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้คอยประสานงาน ทำให้ไม่เกิดอุปสรรคในการดำเนินงาน และทำให้งานประสบความสำเร็จด้วยดี และเช่นเดียวกันกับผลการศึกษาของ เบญจวรรณ (2541 : 82) ที่ระบุว่า การรับความรู้จากเจ้าหน้าที่เพิ่มมากขึ้น จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากลุ่มอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตร ควรร่วมมือกับคณะกรรมการกลุ่มเพื่อจัดฝึกอบรมให้ความรู้ในด้านการเกษตร ด้านเคหกิจเกษตร ตลอดจนให้สมาชิกได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากลุ่ม และตรงกับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มของกรมส่งเสริมการเกษตร ในการที่จะใช้กลุ่มต่างๆ เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ไปสู่เกษตรกร

5. การรับข้อมูลข่าวสารทางด้านการเกษตร มีความสัมพันธ์และมีผลต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ กล่าวคือ กรรมการศูนย์ฯ ที่มีการรับข้อมูลข่าวสารทางด้านการเกษตรบ่อยครั้ง และมีการรับรู้ผ่านสื่อหลากหลายรูปแบบ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เป็นต้น มักจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านเกษตรกรรมต่างๆ รวมถึงความรู้ทางด้านเทคนิควิธีในการบริหารจัดการศูนย์ฯ การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยังทำให้มีความเข้าใจต่อข้อมูลข่าวสารที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างทันท่วงที ส่งผลให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจดำเนินงานของศูนย์ฯ หรือนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ากรรมการศูนย์ฯ ที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อย ซึ่งจากผลการวิจัยจึงแสดงให้เห็นว่า หากคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการรับข่าวสารทางด้านการเกษตรมากหรือน้อย ก็จะทำให้มีระดับการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ในศูนย์ฯ มากหรือน้อยตามไปด้วย

6. จากผลการศึกษาข้อมูลการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร พบว่า แผนพัฒนาการเกษตรไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ยังขาดการจัดทำแปลงตัวอย่าง เช่น แปลงสาธิต แปลงทดสอบและแปลงทดลอง รวมถึงการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรไม่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ

พงษ์ศักดิ์ และคณะ (2546) ที่ได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง การยอมรับและรูปแบบที่เหมาะสม ในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จากผลการศึกษา เกี่ยวกับความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์บริการฯ และเกษตรกร พบว่า การจัดตั้งจุดสาธิต เมื่อมีการจัดตั้งให้แล้วก็ไม่มีการติดตามผล โดยบางแห่ง เจ้าหน้าที่ไม่เคยเข้าไป ในแปลงสาธิตมา 1-2 ปีแล้ว การที่จะให้จุดสาธิตมีประโยชน์นั้น ควรจะมีการติดตามและให้การ สนับสนุน จึงจะเกิดประโยชน์มากขึ้นกว่าเดิม

7. จากผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในภาพรวมพบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาที่สำคัญโดยสรุป คือ งบประมาณมีไม่เพียงพอต่อ การดำเนินงาน ขาดความรู้ความและเข้าใจในการบริหารศูนย์ฯ ที่ชัดเจน ขาดการสนับสนุนจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง และขาดการประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ ซึ่งสอดคล้องกับบันทึก (2548) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง การประเมินผลการฝึกอบรมคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในภาคเหนือ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของคณะกรรมการ บริหารศูนย์ฯ คือ ขาดความร่วมมือจากคณะกรรมการ ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ และ คณะกรรมการไม่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการบริหารศูนย์ฯ ซึ่งมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ ภาครัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการบริหารศูนย์ฯ ควรมีค่าตอบแทนของ คณะกรรมการศูนย์ฯ และควรจัดการฝึกอบรมเพิ่มเติมเรื่องบทบาทหน้าที่หลักในการบริหารศูนย์ฯ

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในแต่ละด้านพอจะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ

คณะกรรมการศูนย์ฯ มีการดำเนินงานในเรื่องมีการประชุมทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละครั้ง มากที่สุด (ระดับคะแนน 3.99) รองลงมาเป็นเรื่องคณะกรรมการทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ในที่ประชุม (ระดับคะแนน 3.87) และเรื่องการกระตุ้นให้ทุกภาคมีส่วนร่วม (ระดับคะแนน 3.84) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ในด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯนั้น คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการ จัดการประชุมกันทุกเดือนเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง ซึ่งในที่ประชุมคณะกรรมการทุก คนยังได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศูนย์ฯ และเรื่องอื่นๆ โดยเน้นไปใน เรื่องการกระตุ้นให้ทุกภาคมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการกระตุ้นผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ที่ร่วมกันจัดทำขึ้นให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

ส่วนเรื่องที่มีการดำเนินงานน้อยที่สุดในด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ได้แก่ การผลัดเปลี่ยนกันดูแลสถานที่ตั้งศูนย์ฯ (ระดับคะแนน 3.01) รองลงมาเป็นเรื่องการอำนวยความสะดวกการให้บริการแก่เกษตรกรในพื้นที่ (ระดับคะแนน 3.07) และเรื่องการประสานงานจัดหางบประมาณสนับสนุนแผนหรือกิจกรรมของศูนย์ฯ (ระดับคะแนน 3.30) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเวลาว่างที่จะเข้ามาช่วยกันผลัดเปลี่ยนดูแลศูนย์ฯ เนื่องจากมีภารกิจอื่นอีกหลายอย่างที่ต้องทำ จึงไม่สามารถอยู่ดูแลศูนย์ฯ ได้ตลอดเวลา ทำให้การอำนวยความสะดวกการให้บริการแก่เกษตรกรในพื้นที่ที่มีการดำเนินงานได้น้อยลงตามไปด้วย เพราะเมื่อมีเกษตรกรมาขอรับบริการที่ศูนย์ฯ อาจจะไม่พบคณะกรรมการศูนย์ฯ ที่สามารถอำนวยความสะดวกการให้บริการตามที่เกษตรกรต้องการได้ รวมทั้งปัญหาขาดแคลนงบประมาณของศูนย์ฯ เนื่องจากคณะกรรมการศูนย์ฯ ยังมีการประสานงานจัดหางบประมาณเพื่อมาสนับสนุนแผนหรือกิจกรรมของศูนย์ฯ น้อยกว่าที่ควรจะเป็น จึงทำให้การดำเนินงานต่างๆ ของศูนย์ฯ ไม่เป็นไปตามแผนและยังไม่สามารถสนองต่อความต้องการของเกษตรกรได้อย่างเต็มที่

ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงานในเรื่องการรับรองรายงานในเรื่องต่างๆ ของศูนย์ฯ มากที่สุด (ระดับคะแนน 3.79) รองลงมาเป็นเรื่องการสนับสนุนให้เกษตรกรมาร่วมในโครงการวิสาหกิจชุมชน (ระดับคะแนน 3.71) และเรื่องการจัดให้มีโครงการด้านวิสาหกิจชุมชนในตำบล หรือ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (ระดับคะแนน 3.70) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ในด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรนั้น คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงานในเรื่องการรับรองรายงานในเรื่องต่าง ๆ ของศูนย์ฯ มาก เนื่องจากมีการประชุมกันเป็นประจำทุกเดือน จึงมีเรื่องที่ต้องร่วมกันตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับด้านการเกษตรมากมายหลายเรื่อง โดยในปัจจุบันมีเรื่องที่ภาครัฐให้ความสำคัญและเป็นความต้องการของเกษตรกรเป็นอย่างยิ่งคือ การดำเนินงานตามโครงการวิสาหกิจชุมชน หรือ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งคณะกรรมการศูนย์ฯ ก็ได้ถือปฏิบัติเป็นเรื่องหลักเรื่องหนึ่ง ที่จะเน้นให้การสนับสนุนแก่เกษตรกรตามโครงการวิสาหกิจชุมชนดังกล่าว

ส่วนเรื่องที่มีการดำเนินงานน้อยที่สุดในด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร คือ การสนับสนุนการจัดจำหน่ายในโครงการวิสาหกิจชุมชน (ระดับคะแนน 2.43) รองลงมาคือการจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้ เช่น การฝึกอบรม แลกเปลี่ยน (ระดับคะแนน 2.45) และการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาด (ระดับคะแนน 2.51) แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีการดำเนินงานตามโครงการวิสาหกิจชุมชนดังกล่าว แต่การดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ ตามโครงการวิสาหกิจชุมชนนั้น ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องการตลาด การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมถึงการสร้าง

และเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาด เนื่องจากคณะกรรมการฯ ยังขาดความรู้ทางการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจ อีกทั้งยังขาดความพร้อมในการจัดเตรียมสถานที่เพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสาเหตุหลักก็เนื่องมาจากขาดงบประมาณในการดำเนินงาน เหตุผลเดียวกันนี้ก็ทำให้ขาดการดำเนินงานเรื่องการถ่ายทอดความรู้ และการจัดทำแปลงสาธิตที่เหมาะสมด้วยเช่นกัน

ด้านการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ฯ

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงานในเรื่องการประชาสัมพันธ์โดยการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน มากที่สุด (ระดับคะแนน 3.75) รองลงมาเป็นการประชาสัมพันธ์ผ่านทางหอกระจายข่าว (ระดับคะแนน 3.71) และการประชาสัมพันธ์โดยการจัดกิจกรรมประชุมชี้แจง (ระดับคะแนน 3.27) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ผ่านทางการพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้านมาก เนื่องจากเป็นพื้นฐานของสังคมไทยที่มักมีการติดต่อสัมพันธ์อันดีต่อกันในชุมชนเดียวกัน จึงมักมีการพบปะพูดคุยกันอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน อีกทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันให้เกิดความเข้าใจในเรื่องเดียวกันได้อย่างชัดเจน สำหรับอีกประการหนึ่งนั้น การสื่อสารกันในชุมชนมักจะใช้การประกาศทางหอกระจายข่าว ซึ่งเป็นการแจ้งข่าวสารให้แก่คนในชุมชนได้รับรู้กันอย่างทั่วถึงได้อย่างดีและรวดเร็ว ส่วนการจัดกิจกรรมประชุมชี้แจงนั้น ถึงแม้จะค่อนข้างเป็นรูปแบบทางการและไม่ได้มีการจัดขึ้นบ่อยครั้ง แต่ก็สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับเกษตรกรเป็นกลุ่มได้คราวละมากๆ และยังสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างค่อนข้างละเอียดชัดเจน

ส่วนเรื่องที่มีการดำเนินงานน้อยที่สุดในด้านการประชาสัมพันธ์เผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ฯ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น (ระดับคะแนน 2.23) รองลงมาเป็นการประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุท้องถิ่น (ระดับคะแนน 2.39) และการประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายประกาศ (ระดับคะแนน 2.41) แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของคณะกรรมการศูนย์ฯ ยังอยู่ในระดับชุมชนเท่านั้น ยังขาดการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนในวงกว้าง เนื่องจากยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินงาน รวมถึงยังขาดอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัยและขาดงบประมาณในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อที่ต้องใช้ทุนดำเนินการสูงด้วย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า อายุของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีผลต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ผู้ที่มีอายุมากมักจะมีการปฏิบัติงานในศูนย์ฯ ได้ดี ดังนั้น ควรจะพิจารณาถึงอายุของผู้ที่จะมาดำเนินงานศูนย์ฯ เป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อตำแหน่งหน้าที่ จึงควรเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นผู้นำ และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการเกษตรมาก ย่อมจะทำให้การดำเนินงานของศูนย์ฯ สามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า การดำรงตำแหน่งในศูนย์ฯ มีผลต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ โดยผู้เป็นประธานศูนย์ฯ มักจะมีการดำเนินงานมากกว่าคณะกรรมการศูนย์ฯ ทั่วไป ดังนั้น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มเติมความรู้ ให้การฝึกอบรม และการสนับสนุนแก่คณะกรรมการศูนย์ฯ ทุกสาย ได้มีโอกาสฝึกฝนพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ ไปใช้ปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์ฯ ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นต่อไป

3. จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้านการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ดังนั้น การที่จะพัฒนาการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ ให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้มากขึ้นได้นั้น ควรมีการประสานงานกันระหว่างศูนย์บริการฯ กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานด้านการเกษตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้ามาช่วยเหลือในการเพิ่มเติมความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯ โดยการร่วมกันประชุมปรึกษาหารือและพบปะกัน ทั้งอย่างเป็นทางการและแบบที่ไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดหางบประมาณมาสนับสนุนในการจัดการประชุมของศูนย์ฯ และเจ้าหน้าที่ทางด้านเกษตรควรจัดตารางเวลาการปฏิบัติงานให้ดี เพื่อหาโอกาสในการพบปะกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ให้เหมาะสมและสอดคล้องต่อการทำงานอันจะเป็นประโยชน์มากขึ้น

4. จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ข่าวสารด้านการเกษตร มีผลต่อระดับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ดังนั้น จึงควรที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะจัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางด้านการเกษตรผ่านทางสื่อต่างๆ ให้มากขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วจากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ควรจัดสรรตำรา หนังสือ แผ่นพับและเอกสารเผยแพร่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตรและมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ของกระทรวง กรมหรือหน่วยงานต่างๆ ได้จัดทำขึ้นนำมาแจกให้แก่คณะกรรมการศูนย์ฯ เพื่อใช้สำหรับศึกษาเพิ่มเติมความรู้ สร้างความเข้าใจ และได้รับรู้ข่าวสารอันทันสมัยและทันต่อสถานการณ์ต่างๆ และควรขยายโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับด้านการเกษตร โดยผ่านสื่อที่ทันสมัย เช่น วิทยุทัศน์ อินเทอร์เน็ต หรือ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

เพื่อให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลในการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นไป

5. จากผลการศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร พบว่า ส่วนที่ยังมีการดำเนินงานน้อยกว่าที่ควร ได้แก่ การพัฒนาวิทยากรเกษตรกร การจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้ การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร ดังนั้นจึงควรที่ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว และเร่งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลต่อการดำเนินงานให้มากยิ่งขึ้น

6. จากผลการศึกษา พบว่า แผนพัฒนาการเกษตรไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ยังขาดการจัดทำแปลงตัวอย่าง เช่น แปลงสาธิต แปลงทดสอบและแปลงทดลอง การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรไม่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขและให้การสนับสนุนเพิ่มเติมอย่างจริงจังมากขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรอย่างแท้จริง

7. จากผลการศึกษา ในด้านการประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ คณะกรรมการศูนย์ฯ ยังมีการประชาสัมพันธ์น้อยกว่าที่ควร ดังนั้น ควรมีการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีการประชาสัมพันธ์ การผลิตสื่ออย่างง่ายและการใช้สื่อในรูปแบบต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพแก่คณะกรรมการศูนย์ฯ เพื่อสามารถนำไปสร้างความเข้าใจต่อชุมชนในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้อย่างถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้น

8. จากผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในภาพรวมพบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ มีปัญหาที่สำคัญโดยสรุป คือ งบประมาณมีไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารศูนย์ฯ ที่ชัดเจน ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง และขาดการประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ จึงมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการบริหารศูนย์ฯ มากขึ้น ควรจัดการฝึกอบรมเพิ่มเติมเรื่องบทบาทหน้าที่หลักในการบริหารจัดการศูนย์ฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐ ควรสร้างบทบาทเพิ่มเติมในฐานะตัวแทนเกษตรกรและตัวแทนภาครัฐ ในการจัดกิจกรรมด้านการเกษตรต่างๆ ให้มากขึ้น และควรเป็นผู้ประสานงานระหว่างเกษตรกรกับหน่วยงานต่างๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากนั้นเพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการดำเนินงานให้แก่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ควรมีการเพิ่มเบี้ยเลี้ยงการประชุมและจัดสรรค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหากเมื่อมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวกับด้านการเกษตรควรมีการจัดประกวดศูนย์ฯ หรือมอบวุฒิบัตรให้แก่คณะกรรมการศูนย์ฯ บ้าง เพื่อสร้างความภาคภูมิใจ และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการดำเนินงานของ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดลำพูน เท่านั้น เพื่อให้งานวิจัยมีการศึกษาในพื้นที่ที่กว้างขึ้น และมีการศึกษาในประเด็นสำคัญอื่นๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของการดำเนินงาน ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เช่น การส่งรายงานของศูนย์ฯ การปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ การเผยแพร่ข้อมูลสู่เกษตรกร เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบถึงการวัดผลศูนย์บริการฯ ที่ประสบความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ แนวทางการดำเนินงาน ปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ จะได้นำมาปรับปรุง แก้ไข ในการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ เพื่อทราบถึงปัญหาและแนวทางที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้เหมาะสมต่อไป

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลต่อการพัฒนาการบริหารศูนย์ฯ เพื่อทราบถึงปัญหาและแนวทางที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในด้านต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ ไปพัฒนาการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้ดียิ่งขึ้น

4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลตามแผนพัฒนาการเกษตร หรือความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเกษตรของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ฯ ให้สอดคล้องและสนองตอบความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

5. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในตำบลพื้นที่ต่างๆ ให้ครอบคลุมทั่วถึงมากยิ่งขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนา ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานและเสริมสร้างให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ ได้เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถนำพาเกษตรกรทั้งประเทศ ไปสู่หนทางแห่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ในที่สุด